

УДК 159.942+008+378

DOI <https://doi.org/10.30970/PS.2024.22.9>

ЕМОЦІЙНИЙ СКЛАДНИК ПЕРФОРМАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Максим Карповець

*Національний університет «Острозька академія»,
вул. Семінарська, 2, м. Острог, Україна, 35800
e-mail: maksym.karpovets@oa.edu.ua*

У статті проаналізовано зміст емоційного складника перформативної діяльності студентів вищої школи, зокрема у контексті стресових і невизначених ситуацій. Перформанс є особливою формою взаємодії між студентами, що передбачає особливий рівень емоційної довіри та комунікації, спрямованих на досягнення поставлених навчальних результатів. Показано, що перформативна діяльність спонукає задіяння психологічних ресурсів і опору, щоб подолати як суб'єктивні (страх, тривожність, невпевненість, відсутність мотивації), так і об'єктивні виклики (тілесна взаємодія з іншими, виступ на публіці, зміна ролей). Водночас перформанс уможливорює діяльнiсну та показову активність студентів, що часто вчатьшя шукати інноваційні рішення у проблемних ситуаціях, опанувати соціальні ролі та зв'язки, розширювати світогляд.

Представленого результати емпіричного дослідження аналізу емоційного стану студентів під час перформансу, використовуючи результати тесту за моделлю «BASIC Ph». Емпіричну базу дослідження становила вибірка з 90 студентів Національного університету «Острозька академія» віком від 16 до 20 років, зокрема спеціальностей 053 Психологія, 035 Філологія: 035.041 Германські мови та література, 035 Філологія: 035.01 Українська мова та література, 061 Журналістика. Опитування відбувалося від 16 вересня по 1 листопада 2024 року, використовуючи додаток Google Форма для опитування.

У результаті емпіричного дослідження встановлено, що студенти у стресових ситуаціях найчастіше схильні використовувати такі стратегії: С – когніція і когнітивні стратегії (Cognition), показник 24, В – віра та цінності (Belief & Values), показник 17, І – уява та творчість (Imagination), показник 17, Ph – фізичні та тілесні ресурси (Physical), показник 17, А – емоції та почуття (Affect), показник 16, S – соціальні зв'язки та спілкування (Socialization), показник 15.

Ключові слова: емоції, управління емоціями, життєстійкість, перформативна діяльність, перформанс у вищій школі, модель «BASIC Ph».

Актуальність дослідження. Освітнє середовище вищої школи попри свою традиційність все ж має достатньо умов для експериментальної методичної роботи, спрямованої на розвиток когнітивних здібностей і досягнення навчальних результатів. Не менш важливим є емоційний складник, що обумовлює опанування собою і набуття впевненості, мотивацію, задоволення від навчання і загалом формування довіри для подальшого процесу соціалізації. Різні типи емоцій є важливими в академічному контексті, впливаючи на успішність при складанні оцінок, отримання зворотного зв'язку, результати іспитів та загальну задоволеність навчальним процесом [3]. Без емоційного зв'язку неможливий інтерес до предмету, а отже й подальша когнітивна активність суб'єкта.

Зважаючи на вищесказане, перформанс є одним із найбільш інноваційних міждисциплінарних підходів у вищій школі, що особливо чутливий до емоційного рівня взаємодії між студентами. Навчання у перформативному дискурсі сприймається як певна показова

дія, розіграна в певному фізичному часі та просторі [6, р. 21]. У цій взаємодії студенти не тільки намагаються виконати певні завдання чи розіграти умовно вказаний сценарій, але й вийти за межі свого досвіду, емоційно долучитись до спільної виставки як повноцінні й рівноправні учасники. Викладач проєктує перформанс (чи принаймні умовно окреслює його дію у аудиторії), але студенти не знають про його перебіг, адже не можуть передбачити що вони будуть казати, як будуть діяти і яким чином реагувати. Таким чином, усі суб'єкти перформативної діяльності можуть втілювати різні емоції – від гніву, сорому до натхнення і захоплення. Як зазначає Норман К. Дензін, емоції відчуються «як пережиті вистави, поставлені в аудиторіях, коридорах, на майданчиках» [4, р. v].

Перформативна діяльність у вищій школі має виразну практичну природу, поєднуючи в собі строге, майже ритуальне виконання завдань і вільне, часто імпровізаційне подолання умовностей і правил. За словами Джона МакКензі, парадокс перформансу в тім, що він «може бути прочитаним водночас як нормативний і експериментальний» [6, р. ix], поєднуючи в собі строгі рамки виконання (заданого викладачем відповідно до навчальної програми, методичних засад і власного розуміння досягнення потрібних навчальних результатів) і відкриті можливості до інтерпретації студентами (здатних виходити за межі навчальної програми й власного досвіду). Перформанс відкриває можливість вийти поза межі власного досвіду, навчитись практикувати нові соціальні ролі й сценарії: «Індивідуальна практика може трансформуватися у практику суспільну, що відбувається за умови її використання як особливої форми спілкування між людьми, форми контролю поведінки, розвитку відповідного ставлення до себе» [2, с. 24]. Особливість практик, притаманних лише людям, у їх спільності та відкритості, що посилює перформанс у навчальній діяльності студентів.

Багатьом педагогам це здається невідповідним для академічного середовища, а більш типовим для неформальних освітніх практик, коли студенти можуть вільно інтерпретувати навчальний матеріал і змінювати межі між викладачем і собою. Однак саме перформативна діяльність створює емоційно невизначені й складні ситуації, коли для студентів важливо знайти ресурс для опанування себе й пошуку відповідної мотивації. Таким чином перформанси в освіті моделюють щоразу різні, емоційно та екзистенційно непередбачувані ситуації, в яких студентам потрібно шукати шляхи для їх вирішення. Інша річ, що важливо зрозуміти які стратегії використовують студенти для контролю своїх емоцій і переживань, що в подальшому обумовлює як перебіг перформативної діяльності, так і загалом розуміння навчального матеріалу, основ власного «Я» і життєвих пріоритетів.

Мета статті – емпірично виміряти емоційний складник перформативної діяльності студентів вищої школи завдяки застосуванню моделі стресодолавання «BASIC Ph» або «Місток над прірвою» Мулі Лахада.

Виклад основного матеріалу. Перформанс є потужним засобом для генерації емоційного компоненту у студентів, адже в ньому потрібно вийти поза зону звичного комфорту, міняти свою поведінку відповідно до характеру поведінки інших і, зрештою, вчитись контролювати свої емоції заради спільного результату. Відповідно, це обумовлює появу тривожності й невпевненості, особливо у тих студентів, які психологічно не готові відразу вступати до інтерактивної взаємодії, пробувати незвичні ролі для розігрування чи загалом приймати на себе відповідальність. В українському освітньому контексті війна загострила цю ситуацію, коли студенти все більше замкнені на своїх проблемах і емоціях, а отже – не бажають вступати у взаємодію з іншими. Усе це актуалізує проблему пошуку ресурсів і опор, які б допомогли насмілитись виконати поставлені завдання й досягти поставленого результату, а основне – психологічно навчитись контролювати й регулювати свої емоції, когнітивні процеси та поведінку у непередбачуваних умовах, які моделюються викладачем

завдяки перформансу. Іншими словами, перформативна діяльність – один із навчально-методичних засобів формування життєстійкості, зокрема й навичок і звичок в контролі своїх емоцій у складних ситуаціях та умовах невизначеності.

Особливість перформансу в тім, що завдяки створенню стресових і невизначених ситуацій він також може акумулювати шляхи до їх вирішення, трансформації чи адаптації у життєвий досвід. Доведено, що стресова ситуація сприяє формуванню життєстійкості особистості: «Стресові події автоматично сприймаються життєстійкою особистістю як контрольовані, що стимулюють розвиток, залучають особистість у «справжнє» життя. Підвищуючи успішність діяльності, пізнавальну активність, життєстійкість сприяє позитивному соматичному і душевному самопочуттю» [1, с. 76]. Водночас зауважимо, що не завжди перформативність діяльність у вищій школі є стресовою ситуацією, але вона завжди передбачає вихід із зони комфорту. Так чи так, саме такий компонент життєстійкості як включення у свою діяльність може сприяти успішності та результативності як у навчанні, так і особистісному становленні.

Достатньо відомою моделлю для подолання стресу й опанування своїх емоцій є «BASIC Ph», яку розробив ізраїльський психолог і травматерапевт Мулі Лахад [5]. Тест «BASIC Ph» містить 6 шкал (кожна шкала відповідає стратегії стресоподолання) та 36 тверджень. Варіанти відповідей варіюються від 0 до 6 балів, де 0 – ніколи не користуюся цим способом, щоб впоратися зі складною ситуацією, 1 – рідко, 2 – іноді, 3 – періодично, 4 – часто, 5 – майже завжди і 6 – завжди користуюся цим способом, щоб впоратися зі складною ситуацією. За переважним принципом визначено шість каналів опанування своїми емоціями в стресовій ситуації, зокрема: B (Belief) (віра та цінності); A (Affect) (емоції та почуття); S (Social) (соціальні зв'язки та спілкування); I (Imagination) (уява та творчість); C (Cognition) (когніція та когнітивні стратегії); Ph (фізичні та тілесні ресурси) [5].

Емпіричну основу для дослідження становили 90 респондентів віком 17–20 років, які є студентами Національного університету «Острозька академія» спеціальностей 053 Психологія, 035 Філологія: 035.041 Германські мови та література, 035 Філологія: 035.01 Українська мова та література, 061 Журналістика. Опитування проводилось протягом з 16 вересня по 1 листопада 2024 року, використовуючи додаток «Google Форма». За гендерною ознакою в опитування переважали представниці жіночої статі (64%) на представниками чоловічої статі (36%). Отримані результати відображені в таблиці 1.

Таблиця 1

Результати опитування за методикою BASIC Ph

Вид стратегії	Переважаюча відповідна стратегія		Помірне використання відповідної стратегії		Рідкісне використання відповідної стратегії		Середнє значення
	к-ть осіб	%	к-ть осіб	%	к-ть осіб	%	
B	8	9	58	64	24	27	17
A	5	5	58	64	27	31	16
S	9	10	47	52	34	38	15
I	14	16	53	59	23	25	17
C	38	43	47	52	5	5	24
Ph	5	5	60	67	25	28	17

Інтерпретація результатів. Як бачимо з наведених результатів, у стресових і невизначених ситуаціях під час перформативної діяльності студенти опираються на когніцію/когнітивні стратегії (C – Cognition). Отриманий показник 24 серед опитаних переважно

використовують відповідну стратегію 43%, помірно використовують 52%, рідко використовують 5% студентів. Це означає, що для у проблемних перформативних ситуаціях для студентів важливо приймати зважені й раціональні рішення, аналізувати проблема й шукати оптимальні рішення. Іншими словами, врегулювання і контроль емоцій відбувається завдяки когнітивним операціям, що доводить про перформанс, попри свою непередбачувану й неконтрольовану природу, спонукає студентів швидко адаптуватись до ситуації і інших студентів, пізнаючи нові шляхи й цілі для досягнення навчальних результатів.

Однаковий показник 17 набрали три стратегії, а саме віра та цінності (B – Belief), уява та творчість (I – Imagination) та тілесні ресурси (Ph – Physical): віра та цінності – показник 17 серед опитаних переважно використовують відповідну стратегію 9%, помірно використовують 64%, рідко використовують 27% студентів; уява та творчість – показник 17 серед опитаних переважно використовують відповідну стратегію 16%, помірно використовують 59%, рідко використовують 25% студентів; тілесні ресурси – показник 17 серед опитаних переважно використовують відповідну стратегію 5%, помірно використовують 67%, рідко використовують 28% студентів.

Між вірою та уявою убачаємо певний кореляційний зв'язок, адже ця стратегія ґрунтується на внутрішніх, часто ірраціональних стратегіях, які надають студентам опору. Особливо важливо, що студенти у перформансі опираються на креативні ресурси, розвиваючи інтуїцію та креативність. Показово, що задіяння тілесності (взаємодія і підтримка інших завдяки дотику, слуху та зору, орієнтації у просторі аудиторії чи поза нею) теж є важливим ресурсом виходу з емоційно складних і непередбачуваних ситуацій, які часто провокує перформанс. Усе це показує, що студенти шукають шляхи виходу із стресових ситуацій не тільки опираючись на внутрішні, але й зовнішні ресурси, шукаючи опору в підтримці та емпатії інших.

Прикметно, що менше студенти опираються на емоції та почуття (A – Affect), які мають показник 16 середо опитуваних. Цю стратегію переважно використовують 5%, помірно використовують 64%, рідко використовують 31%. Перформативна діяльність хоч і спонукає до емоційного та чуттєвої взаємодії, але не передбачає прямого чи опосередкованого вираження своїх почуттів. Навпаки, студенти шукають шляхи контролю своїх емоцій у перформативній діяльності, що може бути обумовленим особливістю навчальної програми та вищої освіти, спрямованих на розумову активність.

Найрідше студенти в перформативній діяльності використовують на соціальні зв'язки на соціальну приналежність (S – Socialization). Показник 15 серед опитаних переважно використовують відповідну стратегію 10%, помірно використовують 52%, рідко використовують 38% студентів. Вочевидь, такий низький рівень використання цієї стратегії означає не стільки недовіру до своєї групи, а швидше про слабкі соціальні зв'язки з іншими студентами. Окрім того, перформанс часто змушує вступати у взаємодію із тими студентами, які не сформувалися дружні чи професійні взаємини, що також применшує можливість використання цієї стратегії. З іншого боку, цей показник сигналізує про необхідність формування соціальних зв'язків між студентами, які допоможуть у подальшому соціалізуватись і адаптуватись до життя поза університетом.

Висновки. Таким чином, проведене дослідження ілюструє пріоритетність стратегій студентів, які вони використовують у емоційно нестабільній і непередбачуваній перформативній діяльності. Перформанс штовхає студентів до нового емоційного, інтелектуального та соціального досвіду, що часто посилює стресову ситуацію, ускладнену ще воєнними подіями в Україні. Використання моделі BASIC Ph допомогло оцінити емоційний стан студентів і шляхів подолання кризи, яку перформативно моделюють викладачі. Тест показав пріоритетність стратегій у індивідуальному подоланні несприятливих умов:

C – когніція і когнітивні стратегії (Cognition), показник 24, B – віра та цінності (Belief & Values), показник 17, I – уява та творчість (Imagination), показник 17, Ph – фізичні та тілесні ресурси (Physical), показник 17, A – емоції та почуття (Affect), показник 16, S – соціальні зв'язки та спілкування (Socialization), показник 15.

Не зважаючи на колективний і діяльнісний вимір перформативної діяльності, студенти не опираються ані на емоційну, ані на соціально-комунікативну стратегію у несприятливих обставинах. Парадокс у тім, що перформанс мав би сприяти соціалізації, але студенти усіяко цьому опираються, шукаючи ресурси у власних когнітивних стилях та саморефлексії. Це свідчить про те, що в них не сформувались соціальні зв'язки, які б обумовили життєстійкість у стресових ситуаціях. Перемикання між когнітивними або іншими, часто нелогічними стратегіями (як-от віра чи уява), лише підсилюють цю тенденцію, діагностуючи внутрішнє небажання опанувати соціально та життєво необхідний досвід.

Список використаної літератури

1. Симоненко С., Грек О., Костюніна О. Опанувальна поведінка та життєстійкість в умовах бойового стресу. *Science and Education*. 2024. № 1. С. 75–80.
2. Титаренко Т.М. (2014). Психологічні практики конструювання життя в умовах пост-модерної соціальності. Київ : Міленіум. 206 с.
3. Samacho-Morles J., Slep R.G., Pekrun R., Loderer K., Hou H., Oades L.G. Activity Achievement Emotions and Academic Performance: A Meta-Analysis. *Educational Psychol Rev*. 2021. Vol. 33. Issue 3. P. 1051–95.
4. Denzin N. K. Foreword: Performance, Pedagogy, and Emotionality. *Advances in Teacher Emotion Research. The Impact on Teachers' Lives*. New York: Springer, 2009. P. v-vii.
5. Lahad M. (2012). The «BASIC Ph» Model of Coping and Resiliency: Theory, Research and Cross-Cultural Application. London : Jessica Kingsley Publishers. 304 p.
6. McKenzie, J. (2001). Perform or Else: From Discipline to Performance. London : Routledge.

EMOTIONAL COMPONENT OF PERFORMATIVE ACTIVITY OF HIGHER EDUCATION STUDENTS

Maksym Karpovets

*The National University of Ostroh Academy,
2, Seminarska str., Ostroh, Ukraine, 35800
e-mail: maksym.karpovets@oa.edu.ua*

The article analyses the content of the emotional component of the performative activity of higher education students, in the context of stressful and uncertain situations. The performance is a unique interaction between students, which involves exceptional emotional trust and communication to achieve the set educational results. It has been shown that performative activity encourages using psychological resources and supports to overcome subjective (fear, anxiety, uncertainty, lack of motivation) and objective challenges (bodily interaction with others, public speaking, role reversal). At the same time, performance enables students to be active and demonstrative, often learning to find innovative solutions to problematic situations, master social roles and relationships, and broaden their horizons.

The article presents the results of an empirical study of the analysis of the emotional state of students during a performance, using the results of the BASIC Ph test. The empirical basis of the study was a sample of 90 students of the National University of Ostroh Academy aged 16 to 20, in particular, specialties 053 Psychology, 035 Philology: 035.041 Germanic Languages and Literature, 035 Philology: 035.01 Ukrainian Language and Literature, 061 Journalism. The survey was conducted using the Google Forms application from 16 September to 1 November 2024.

The empirical study found that students in stressful situations most often tend to use the following strategies: C – cognition and cognitive strategies (Cognition), indicator 24, B – belief and values (Belief & Values), indicator 17, I – imagination and creativity (Imagination), indicator 17, Ph – physical and bodily resources (Physical), indicator 17, A – emotions and feelings (Affect), indicator 16, S – social connections and communication (Socialisation), indicator 15.

Key words: emotions, emotion management, resilience, performative activity, performance in higher education, BASIC Ph model.